Sygeplejevidenskab.dk

Journal for Sygeplejevidenskab
Fag | Disciplin | Fagkundskab

Tilgængelig online på Sygeplejevidenskab.dk

SPL Publishing

At forske med kunstig intelligens som sparring – mellem tøven og begejstring

Selina Kikkenborg Berg, sygeplejerske, professor[1,2], Bettina Højberg Kirk, klinisk sygeplejespecialist, ph.d.[1] Camilla Nygaard Bring, klinisk sygeplejespecialist[1],Dorte Bæk Olsen, klinisk sygeplejespecialist[1], Helle Luther Hoff, klinisk sygeplejespecialist[1], Line Ryberg Rasmussen, sygeplejerske, ph.d.[1], Mai Nanna Schønau, klinisk sygeplejespecialist, ph.d.[1], Mette Kirstine Wagner, klinisk sygeplejespecialist, ph.d.[1], Pernille Orloff Donsel, klinisk sygeplejespecialist[1], Pernille Palm, klinisk sygeplejespecialist, lektor[1,2], Pia Keinicke Fabricius, klinisk sygeplejespecialist, ph.d.[1], Malene Missel, klinisk sygeplejespecialist, lektor[1,2]

1 Hjertecentret, Rigshospitalet, København.
2 Institut for Klinisk Medicin, Det Sundhedsvidenskabelige Fakultet, Københavns Universitet.

Derfor skal du læse artiklen

- Få indblik i konkrete erfaringer med kunstig intelligens som sparring i forsknings- og skriveprocesser.
- Bliv klogere på grænsen mellem nyttig støtte og overtagelse af den faglige dømmekraft.
- Få perspektiver på, hvordan åbenhed og faglige fællesskaber kan styrke ansvarlig brug af Kunstig intelligens.

Kunstig intelligens som grundvilkår

Det er efterhånden blevet et vilkår i forskningsverdenen, at kunstig intelligens ikke længere er noget vi kan forholde os neutralt til. Den er der – som værktøj, som medskribent, som udfordring.
Vores erfaring med at skrive en videnskabelig artikel med sparring fra kunstig intelligens har gjort dette tydeligere end nogen anden principiel diskussion har kunnet. Med denne videnskabelige kommentar ønsker vi at sætte ord på nogle af de konkrete spørgsmål, dilemmaer og erfaringer vi selv har mødt i arbejdet med at anvende generativ kunstig intelligens i forsknings- og skriveprocesser med udgangspunkt i vores seneste artikel:

Patienters oplevelse af tryghed under sygdom i hospitalskontekst: Et kvalitativt interviewstudie.

Dobbeltheden i kunstig intelligens

For mange af os har arbejdet med kunstig intelligens været ledsaget af en dobbelthed. På den ene side en fornemmelse af, at vi snyder, når vi bruger den. At vi på en eller anden måde omgår den faglige proces, som vi er trænet i og identificerer os med. På den anden side en lige så stærk følelse af at sakke bagud, hvis vi ikke bruger det – som om vi aktivt fravælger et redskab, der allerede er ved at blive standard i forskningspraksis.

Denne dobbelthed blev også tydelig i vores eget arbejde. F.eks. når kunstig intelligens bidrog med forslag til interviewspørgsmål, analytiske kategorier eller formuleringer, som hurtigt skabte struktur og fremdrift i processen. Det kunne opleves både hjælpsomt og urovækkende: hjælpsomt fordi arbejdet blev kvalificeret og effektiviseret, men urovækkende fordi grænsen mellem støtte og overtagelse nogle gange blev uklar.

Normalisering af kunstig intelligens

Denne spænding er ikke bare individuel; den er kollektiv og præger samtaler i mange forskningsmiljøer. Noget er dog ved at ændre sig. Der udkommer i stigende grad metodiske artikler og guidelines, som konkretiserer, hvordan kunstig intelligens kan anvendes i forskning – fra litteratursøgning og idéudvikling til strukturering og sproglig bearbejdning. Det bidrager til en gradvis normalisering og en form for legitimering af brugen.

Samtidig stiller flere tidsskrifter og forskningsmiljøer nu krav om, at forskere redegør for, om og hvordan kunstig intelligens er anvendt i forsknings- og skriveprocessen. Denne udvikling kan bidrage til større gennemsigtighed og understøtte en mere reflekteret anvendelse af Kunstig intelligens. Når praksis bliver beskrevet og delt, bliver den også mindre tabubelagt. Men denne udvikling gør ikke nødvendigvis vores dilemmaer mindre. Den flytter dem.

Fra stor datamænder til kvalitativ analyse

Det er nærliggende at antage, at kunstig intelligens ikke påvirker alle forskningsdesigns ens. Teknologien har allerede vist sig særligt velegnet til håndtering af store datamængder og kvantitative analyser, men former i høj grad også de dele af forskningen, der vedrører tekst, struktur og syntese. Spørgsmålet er, hvordan kvaliteten påvirkes i de designs, som forudsætter fortolkning og situeret dømmekraft. Hvordan vil kunstig intelligens store vidensadgang og mønstergenkendelse klare sig op imod den menneskelige hjernes viden, mønstergenkendelse og kreativitet i fremtiden?

Tillid til forskning

Selvom anvendelsen af kunstig intelligens i stigende grad anerkendes, er der fortsat et stort behov for gennemsigtighed. Hvordan er kunstig intelligens blevet brugt? I hvilke faser? Med hvilken betydning for analysen og konklusionerne? Transparens er ikke blot et spørgsmål om etik, men også om videnskabelig kvalitet. Hvis vi ikke kan redegøre for vores arbejdsproces, risikerer vi at svække tilliden til forskningen.

Kunstig intelligens er ikke neutral

I forlængelse heraf bliver det tydeligt, at kunstig intelligens ikke blot er et neutralt værktøj. Den påvirker måden, vi tænker og skriver på. I arbejdet med vores artikel anvendte vi blandt andet kunstig intelligens som sparring i udvikling af interviewguide, til afprøvning af mulige kategoriseringer i analyseprocessen og til første udkast af enkelte tekstafsnit. Vi oplevede, hvordan kunstig intelligens kunne skabe overblik, foreslå nye analytiske sammenhænge og hjælpe os videre, når teksten gik i stå. Samtidig oplevede vi situationer, hvor formuleringerne lød så overbevisende og færdige, at vi et øjeblik mistede kontakten til vores egne faglige nuancer og den tøven, som ofte er vigtig i fortolkende forskning.

Faglig dømmekraft

Der er en risiko for, at vi – i begejstring over flydende tekst og klare argumenter – træder et skridt tilbage fra vores egen faglige dømmekraft. At vi i et øjebliks effektivitet glemmer den tøven, den usikkerhed og den langsomme refleksion, som ofte er en forudsætning for god forskning. I vores egen proces blev forslag fra kunstig intelligens derfor ikke betragtet som svar eller konklusioner, men som midlertidige analytiske forslag, der løbende måtte vurderes kritisk op imod empirien, teorien og forskergruppens faglige dømmekraft.

Men den modsatte risiko er også til stede. At vi bliver så forsigtige, så optagede af at gøre "det rigtige", at vi enten helt undlader at bruge kunstig intelligens eller bruger det så begrænset, at vi mister muligheden for at udforske, hvad det faktisk kan bidrage med. I den situation kan kunstig intelligens fremstå som noget, der sker andre steder – hos "de andre" – og vi risikerer at føle os hægtet af en udvikling, vi egentlig gerne vil forstå.

At gå ind i det ukendte

Det er måske netop her, vores vigtigste erfaring ligger: værdien af at turde gå ind i det ukendte. At "stikke hovedet ind i gabet på monsteret" og undersøge, hvad der faktisk er derinde. Ikke ukritisk, men heller ikke afvisende. Vores proces med artiklen viste, at kunstig intelligens kan være et redskab, der udfordrer formuleringer, foreslår strukturer og åbner nye vinkler – men kun i det omfang, vi selv forbliver aktive, kritiske og ansvarlige deltagere i processen.

Forskningens fundament

Vores faglige viden, sygeplejeteorier, filosofier og perspektiver må fortsat udgøre det fundament, som forskning baseres på. Kunstig intelligens kan ikke overtage det ansvar, der knytter sig til at forstå, fortolke, vurdere og anbefale. I sundhedsvidenskabelig forskning er dette ansvar særligt tydeligt, idet vores arbejde i sidste ende relaterer sig til menneskers liv, sygdom og sårbarhed. Som Løgstrup formulerer det, holder vi altid noget af den andens liv i vores hænder. Dette gælder ikke kun i den kliniske relation, men også i den viden, vi producerer og de forståelser, vi er med til at forme. Vores opgave ligger fremadrettet i en bevidst og ansvarlig sameksistens med teknologien, hvor vi insisterer på, at det menneskelige, faglige og etiske ansvar forbliver vores eget.

Faglige fællesskaber

En afgørende forudsætning for vellykket integration er fællesskab. Erfaringerne med Kunstig intelligens bliver langt mere frugtbare, når de deles. Når vi tør tale åbent om både de gode og de mindre gode erfaringer. Når vi anerkender, at vi alle er i en læreproces, hvor der ikke findes enkle svar. Stærke faglige fællesskaber kan fungere som et rum, hvor vi sammen udvikler praksisser, normer og sprog for det, vi gør. I vores samarbejde med hinanden blev det afgørende, at vi kunne diskutere åbent, hvornår kunstig intelligens bidrog med nye perspektiver og fremdrift i arbejdet, og hvornår teknologien begyndte at forme teksten eller analysen mere, end vi ønskede.

Fremtidens forskningspraksis

Vi ved ikke, hvordan fremtidens forskningspraksis vil se ud. Formentlig vil kunstig intelligens blive så integreret, at det ikke længere opleves som noget særligt. Det er også muligt, at der vil opstå nye former for regulering og nye skel mellem acceptabel og uacceptabel brug. Måske vil det fremadrettet blive lige så naturligt at beskrive anvendelsen af kunstig intelligens i metode- og skriveprocesser, som det i dag er at redegøre for analysemetoder, software eller forskerpositioner. Men uanset hvad peger vores erfaring på, at hverken ukritisk begejstring eller principiel modstand er tilstrækkelige positioner.

I stedet kræver det en villighed til at bevæge sig. Til at afprøve, fejle, justere og reflektere. Til at holde fast i vores faglige integritet, samtidig med at vi undersøger nye muligheder. Til løbende at undersøge, hvordan teknologien påvirker vores forskning og vores måde at tænke på. Og til at gøre det sammen.

Måske er det netop i denne bevægelse – mellem tøven og begejstring – at en mere moden og bæredygtig anvendelse af kunstig intelligens i forskning kan tage form.

